

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Στάσεις ζωής σε ποιητικά κείμενα

Τίτλος:

«Η στάση του ποιητή: όταν ο δημιουργός μιλάει για την
τέχνη του»

ΜΑΡΙΝΑ ΑΡΕΤΑΚΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Η στάση του ποιητή: όταν ο δημιουργός μιλάει για την τέχνη του.

Δημιουργός

Μαρίνα Αρετάκη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Λογοτεχνία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Οκτώβριος 2012

Διδακτική / θεματική ενότητα

Στάσεις ζωής σε ποιητικά κείμενα

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

12 ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, βιβλιοθήκη.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο τάξης, ιστοσελίδα σχολείου.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για τον μαθητή: Καλό είναι να αναγνωρίζει κάποια βασικά γνωρίσματα της παραδοσιακής ποίησης. Απαιτείται εξοικείωση των μαθητών με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο καθώς και με εφαρμογές των Η/Υ: μηχανή αναζήτησης, πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου (Word), πρόγραμμα δημιουργίας παρουσιάσεων, χρήση Wiki.

Για τον δάσκαλο: θα ήταν προτιμότερο το σενάριο να εφαρμοστεί ως δεύτερο μέρος της θεματικής ενότητας «Στάσεις ζωής σε ποιητικά κείμενα», για να είναι κάπως εξοικειωμένοι οι μαθητές με την ποιητική γλώσσα (ας λάβουμε υπόψη ότι τα ποιήματα του Ανθολογίου της Β΄ τάξης είναι σαφώς ευκολότερα από αυτά της Γ΄). Γνώσεις Τ.Π.Ε πρώτου επιπέδου, δυνατότητα διαχείρισης ιστολογίου.

Για το σχολείο: Συνεργασία με τη διεύθυνση του σχολείου και τον καθηγητή της Πληροφορικής, ώστε να διατεθεί το εργαστήριο πληροφορικής κάποιες ώρες για το μάθημα της λογοτεχνίας. Η τάξη θα πρέπει να διαθέτει διαδραστικό πίνακα ή βιντεοπροβολέα. Διαφορετικά, τα μαθήματα θα πρέπει να γίνουν στην αίθουσα της βιβλιοθήκης του σχολείου ή σε κάποιο χώρο που διαθέτει σύστημα προβολής.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο που εντάσσεται στη διδακτική ενότητα «Στάσεις ζωής» επικεντρώνεται στη θεματική της στάσης του ποιητή απέναντι στην τέχνη του. Αξιοποιείται η μετωπική και ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και οι μαθητές εκπονούν ατομικές και ομαδικές εργασίες. Στην αρχή τα κείμενα είναι γνώριμα ή εύκολα για τους μαθητές (στίχοι τραγουδιών) και έπειτα ακολουθούν αυξημένης δυσκολίας ποιήματα. Το corpus των ποιημάτων προέρχεται από το Ανθολόγιο της Γ΄ τάξης.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Αφετηρία του σεναρίου είναι το γνωστό (από τη Β΄ Γυμνασίου) και αγαπητό στους μαθητές τραγούδι του Σαββόπουλου [«Τι έπαιξα στο Λαύριο»](#) και συγκεκριμένα ο στίχος «δεν ξέρω τι να παίξω στα παιδιά μα ούτε και στους μεγάλους». Ο κεντρικός θεματικός άξονας του σεναρίου είναι η διερεύνηση της στάσης του καλλιτέχνη/ποιητή απέναντι στην ποίησή του: πώς αντιλαμβάνεται την καλλιτεχνική δημιουργία και πώς αυτά που νιώθει και σκέφτεται αποτυπώνονται σε αυτήν. Η τέχνη ως πολύπλοκη διαδικασία εμπεριέχει το στοιχείο της αυτοαναφορικότητας. Η ποίηση, ειδικότερα, είναι μια πνευματική δραστηριότητα που συνεπάγεται κόπο και φροντίδα, αμφιβολία αλλά και πίστη. Οι μαθητές προσκαλούνται στο εργαστήρι του δημιουργού, ο οποίος βρίσκεται σε αμηχανία, αδιέξοδο ή ευφορία. Συναντούν, επίσης, στο τέλος του σεναρίου και μια ζώσα ποιήτρια, για να αντιληφθούν ότι η διαδικασία της δημιουργίας δεν έχει τέλος· συμβαίνει κάθε στιγμή και οι ποιητές (καταξιωμένοι ή όχι, μείζονες ή ελάσσονες) είναι γύρω μας, αν και συχνά αόρατοι στην καθημερινότητά μας.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Με το σενάριο αυτό επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να προβληματιστούν για τη σχέση τέχνης/ποίησης και ζωής
- να καταλάβουν ότι μια συγκεκριμένη θεματική μπορεί να ταξιδεύει σε διαφορετικά είδη τέχνης (τραγούδι, ποίηση)
- να είναι ικανοί να ανιχνεύσουν μια συγκεκριμένη θεματική
- να διαπιστώσουν ότι οι ποιητές αποτελούν οργανικό μέλος της κοινωνίας
- να αντιληφθούν την ανάγκη των καλλιτεχνών για επικοινωνία και τις δυσκολίες που εμπεριέχει η δημιουργία

- να έρθουν σε επαφή με καλλιτεχνικά δημιουργήματα που πιθανόν να μην ανήκουν στην καθημερινότητά τους
- να έρθουν σε επαφή και να συνομιλήσουν με μια ποιήτρια

Γνώσεις για τη γλώσσα/λογοτεχνία

Με το σενάριο αυτό επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να καταλάβουν ότι η τέχνη μπορεί να έχει ως θέμα τον ίδιο της τον εαυτό κι ότι αυτό αποτελεί μια προβληματική παλιά (από τον ρομαντισμό μέχρι σήμερα)
- να γνωρίσουν πέντε σημαντικούς ποιητές
- να αντιληφθούν τον διαφορετικό τρόπο με τον οποίο κάθε ποιητής που εξετάζουν στέκεται απέναντι στην τέχνη του και να κατανοήσουν την ιδιαιτερότητά του.
- να εξοικειωθούν με τη νεότερη ποίηση
- να ολοκληρώσουν τις γνώσεις τους σχετικά με τις διαφορές παραδοσιακής και νεότερης ποίησης
- να διαπιστώσουν ότι τα κείμενα συνομιλούν μεταξύ τους (διακειμενικότητα)
- να διαπιστώσουν ότι οι στιχουργοί/ποιητές αναρωτιούνται για τη δυνατότητα του λόγου –και της τέχνης γενικότερα– να εκφράσει ή να απεικονίσει τον κόσμο
- να καταλάβουν ότι ο τρόπος που κάθε καλλιτέχνης αντιλαμβάνεται την τέχνη του σχετίζεται με την ιστορική πραγματικότητα και/ή με τα καλλιτεχνικά κινήματα της εποχής του

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες μετά την ολοκλήρωση του σεναρίου να μπορούν:

- να κατανοήσουν τη στάση των εξεταζόμενων ποιητών απέναντι στην ποίηση και να παράγουν λόγο σχετικά με αυτό το θέμα
- να εντοπίζουν στοιχεία αυτοαναφορικότητας στην ποίηση ή σε στίχους τραγουδιών
- να σχολιάσουν τον τρόπο με τον οποίο εκφράζεται ο καλλιτέχνης για την τέχνη του (άμεσα ή έμμεσα, αλληγορικά, κλπ.)
- να γράψουν οι ίδιοι στίχους (δημιουργική γραφή)
- να συγκρίνουν ποιήματα με παρόμοια θεματική
- να προσεγγίζουν χωρίς φόβο τη νεότερη ποίηση και να τη διακρίνουν από την παραδοσιακή
- να διακρίνουν βασικά γνωρίσματα της μορφής των ποιημάτων
- να συνθέσουν μαζί με την ομάδα τους στίχους
- να θέσουν ερωτήσεις σε μια ποιήτρια σχετικά με τη δουλειά της

Διδακτικές πρακτικές

Μετά την αφόρμηση προχωράμε στη μελέτη στίχων από τραγούδια των τελευταίων δεκαετιών. Στη συνέχεια εξετάζουμε πέντε ποιήματα που ανθολογούνται στην Γ΄ τάξη και τέλος διαβάζουμε και ένα σύνολο άλλων ποιημάτων ως παράλληλων κείμενων. Η πορεία αυτή επιλέχθηκε, καθώς οι μαθητές της Γ΄ δεν έχουν έρθει σε επαφή με απαιτητικά ποιήματα (είναι ελάχιστα στο Ανθολόγιο της Β΄). Εφαρμόζεται ομαδοσυνεργατική διδασκαλία σε δύο φάσεις με διαφορετική σύσταση ομάδων κάθε φορά.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Έναυσμα για το σενάριο υπήρξε αφενός η αξιοποίηση των σχετικών με το θέμα ποιημάτων που ανθολογούνται στην Γ΄ τάξη και αφετέρου η πρόκληση για τον καθηγητή να αποπειραθεί να περάσει τους μαθητές από τη συνήθη θέση του

αναγνώστη/ακροατή στην «άλλη όχθη», αυτή του ποιητή/δημιουργού. Και έπειτα αιωρείται το πάντα επίκαιρο ερώτημα του μεγάλου ποιητή: «Κι οι ποιητές τι χρειάζονται σ' έναν μικρόψυχο καιρό;»

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο εντάσσεται στην θεματική ενότητα της Γ' Γυμνασίου «Στάσεις ζωής σε ποιητικά κείμενα» (Νέο Πρόγραμμα Σπουδών).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι μαθητές θα χρησιμοποιήσουν διάφορες εφαρμογές των Η/Υ (επεξεργαστής κειμένου, λογισμικό παρουσίασης) όσο και περιβάλλοντα του Web, για να προσεγγίσουν τα κείμενα που θα πρέπει να επεξεργαστούν ή για να εμβαθύνουν σε αυτά, για να παρουσιάσουν τα δικά τους κείμενα, για να δημιουργήσουν έναν χώρο συνεργασίας και τέλος για να δείξουν, και πέρα από τα όρια της τάξης, ένα μέρος όσων έκαναν στο πλαίσιο του σεναρίου.

Κείμενα

Δογματικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Γ' Γυμνασίου:

Μανόλης Αναγνωστάκης, [«Στο παιδί μου»](#)

Οδυσσέας Ελύτης, [«Δώρο ασημένιο ποίημα»](#)

Κώστας Καρυωτάκης, [«Σαν δέσμη από τριαντάφυλλα»](#)

Σάμιουελ Κόλεριτζ, [«Δουλειά χωρίς ελπίδα»](#)

Μίλτος Σαχτούρης, [«Τα δώρα»](#)

Δογματικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Κώστας Βάρναλης, «Τραγούδια του σκότους, 1» (1905). Στο *Κηρήθρες*, επιμ. Κ. Γ. Κασίνης, 43. Αθήνα: Κέδρος, 1985.

Νικηφόρος Βρεττάκος, «Αν δεν μου 'δινες την ποίηση, Κύριε» (1957). Στο *Τα ποιήματα, Α'*, 257. Αθήνα: Τρία φύλλα, 1981.

Βικτωρία Θεοδώρου, «Ποίηση». Στο *Ποίηση για την ποίηση*, ανθολ.-πρόλ. Α. Φωστιέρης & Θ. Νιάρχος, 88. Αθήνα: Καστανιώτης, 2006.

Κ.Π. Καβάφης, «Το πρώτο σκαλί» (1899). Στο *Τα ποιήματα*, εισ. Στ. Ροζάνης, 32. Αθήνα: Ύψιλον, 1990.

Κ.Γ. Καρυωτάκης, «Κι αν έσβησε σαν ίσκιος» (1919). Στο *Τα ποιήματα (1913-1928)*, επιμ. Γ. Π. Σαββίδης, 90. Αθήνα: Νεφέλη, 1991.

Θανάσης Κ. Κωσταβάρας, «Η γοητεία του απλού ποιήματος ή Ταπεινή προσευχή την ώρα που βραδιάζει». Στο *Στο βάθος του χρώματος*, 646. Αθήνα: Νεφέλη, 1993.

Ναπολέον Λαπαθιώτης, «Ποιητής». Στο *Ποίηση για την ποίηση*, ανθολ.-πρόλ. Α. Φωστιέρης & Θ. Νιάρχος, 124–125. Αθήνα: Καστανιώτης, 2006.

Ελένη Μαρινάκη, «Όταν δεν ξέρω». Σε *ξένο ουρανό*, 133–134. Αθήνα: Ερατώ, 2011.

Νίκος Παυλόπουλος, «Ο Ποιητής». *Αντικλείδια*. Αθήνα: Στιγμή, 1988.

Γιάννης Ρίτσος, ποίημα 95, 188, 202, 286, *Μονόχορδα* (1979). Στο *Ανθολογία Γ. Ρίτσου*, ανθολ. Χρ. Προκοπάκη, επιμ. Χρ. Προκοπάκη & Αικ. Μακρυνικόλα, 402, 404, 405. Αθήνα: Κέδρος 2000.

Γιάννης Ρίτσος, ποίημα 33, *Δευτερόλεπτα* (1989). Στο *Ανθολογία Γ. Ρίτσου*, ανθολ. Χρ. Προκοπάκη, επιμ. Χρ. Προκοπάκη & Αικ. Μακρυνικόλα, 439. Αθήνα: Κέδρος 2000.

Γιάννης Ρίτσος, [Και να αδελφέ μου... τον κόσμο], *Καπνισμένο Τσουκάλι* (1949). Στο *Ανθολογία Γ. Ρίτσου*, ανθολ. Χρ. Προκοπάκη, επιμ. Χρ. Προκοπάκη & Αικ. Μακρυνικόλα, 106–107. Αθήνα: Κέδρος 2000.

Γιώργος Σαραντάρης, «Δεν είμαστε ποιητές» (1938). Στο *Ποιήματα (Ελληνική Περίοδος 1931-1940)*, τ. Δ', 1936-1938, επιμ. Γ. Γ. Μαρινάκης, 287. Αθήνα: Gutenberg, 1987.

Ρώμος Φιλύρας, «Διαθήκη» (1931). Στο *Ρώμος Φιλύρας. Συμβολή στην μελέτη της ζωής και του έργου του*, Τάσος Κόρφης, 640. Αθήνα: Πρόσπερος, 1992.

Υποστηρικτικό υλικό

Τραγούδια

[«Τι έπαιξα στο Λαύριο»](#) από τον δίσκο *Ρεζέρβα*, στίχοι-μουσική-πρώτη εκτέλεση: Διονύσης Σαββόπουλος, 1979.

[«Τι να τα κάνω τα τραγούδια σας»](#) από τον δίσκο *Δέκα χρόνια κομμάτια*, στίχοι: Ντίνος Χριστιανόπουλος, μουσική-πρώτη εκτέλεση: Διονύσης Σαββόπουλος, 1975.

«Νέο Κύμα» από τον δίσκο *Τραπεζάκια έξω*, στίχοι-μουσική-πρώτη εκτέλεση: Διονύσης Σαββόπουλος, 1983.

«Αυτό» από τον δίσκο *Ο Σαμάνος*, στίχοι-μουσική-πρώτη εκτέλεση: Θανάσης Παπακωνσταντίνου, 2008.

«Απόψε» από τον δίσκο *Λάφυρα*, στίχοι-μουσική-πρώτη εκτέλεση: Θανάσης Παπακωνσταντίνου, 1998.

«Χάρτινες λέξεις» από τον δίσκο *Παραλογές*, στίχοι-μουσική-πρώτη εκτέλεση: Υπόγεια Ρεύματα, 1995.

«Αδιέξοδο» από τον δίσκο *Ανεμοδείκτης*, στίχοι-μουσική: Αλκίνοος Ιωαννίδης, πρώτη εκτέλεση: Αλκίνοος Ιωαννίδης, Ελευθερία Αρβανιτάκη & Διονύσης Σαββόπουλος, 1999.

«Πάλκο» από τον δίσκο *Το Πάλκο*, στίχοι, μουσική: Νίκος Πορτοκάλογλου, πρώτη εκτέλεση: Φατιμέ, 1989.

«Αεράκι» από τον δίσκο *Τα καράβια μου καίω*, στίχοι-μουσική-πρώτη εκτέλεση: Νίκος Πορτοκάλογλου, 1993.

«Βία» από τον δίσκο *Βγαίνουμε απ' το τούνελ*, στίχοι-μουσική: Νίκος Πορτοκάλογλου, πρώτη εκτέλεση: Φατμε, 1986.

«Δεν είμαι ποιητής» από τον δίσκο *Όταν κινδυνεύεις, παίζε την πουρούδα*, στίχοι: Λάζαρος Ανδρέου, μουσική, πρώτη εκτέλεση: Νίκος Παπάζογλου, 1995.

«Όμορφη μέρα» από τον δίσκο *Απρίλη ψεύτη!*, στίχοι-μουσική-πρώτη εκτέλεση: Χάρης & Πάνος Κατσιμίχας, 1989.

«Κόκκινος χορός» από τον δίσκο *Απρίλη ψεύτη!*, στίχοι-μουσική-πρώτη εκτέλεση: Χάρης & Πάνος Κατσιμίχας, 1989.

Βίντεο

[Η ζωή είναι αλλού: Κική Δημουλά](#) [απόσπασμα (τα πρώτα τέσσερα λεπτά) από τηλεοπτική συνέντευξη της Κ. Δημουλά].

[Καρυωτάκης](#) (τηλεοπτικό σήριαλ στην ΕΤ1 με θέμα τη ζωή του Κ. Καρυωτάκη).

Το ποίημα του Samuel Taylor Coleridge, [“Work Without Hope”](#) («Δουλειά χωρίς ελπίδα») [απαγγελία στα αγγλικά].

Το ποίημα [«Σαν δέσμη από τριαντάφυλλα»](#) του Κ. Καρυωτάκη μελοποιημένο από τη Λένα Πλάτωνος.

Ο Μ. Αναγνωστάκης απαγγέλλει το ποίημα [«Στο παιδί μου»](#).

Ο Μ. Σαχτούρης απαγγέλλει το ποίημα [«Τα Δώρα»](#).

[«Τα λόγια της πόλης. Ύδρα- Μίλτος Σαχτούρης ή Ποιος είναι ο τρελός λαγός»](#)

[σύντομο ντοκιμαντέρ για τη ζωή και το έργο του Μ. Σαχτούρη (Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ)].

[«Παρασκήνιο. Μανόλης Αναγνωστάκης»](#) [εκπομπή αφιερωμένη στον Μ.

Αναγνωστάκη (Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ)].

Ταινίες

Bright Star, Τζέιν Κάμπιον, 2009 (το [τρέιλερ](#) της ταινίας, η [σκηνή](#) με τα γράμματα).

[Τα τελευταία χρόνια της ζωής του ρομαντικού ποιητή Τζον Κητς και ο έρωτάς του με τη Φάνυ Μπράουν]

Ιστοσελίδες

Πύλη για την ελληνική γλώσσα: [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#)

[Cambridge Dictionaries Online](#) (Λεξικό του Cambridge)

«Η μαγεία του Ελύτη» (αφιέρωμα της [Καθημερινής](#) για τον Οδ. Ελύτη)

Μονόγραμμα... Ένα ιστολόγιο αφιερωμένο στον Οδυσσέα Ελύτη ([απαγγελίες](#) του Οδ. Ελύτη).

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Α' φάση (1 ώρα):

Η τάξη βρίσκεται σε ολομέλεια σε μια αίθουσα που διαθέτει διαδραστικό πίνακα ή κάποιο άλλο προβολικό σύστημα. Η αφορμή δίνεται με το τραγούδι του Δ. Σαββόπουλου [«Τι έπαιξα στο Λαύριο»](#), γνωστό και αγαπητό στους μαθητές από την προηγούμενη τάξη. Το (ξανα)ακούμε και επικεντρώνουμε τη συζήτηση στα συναισθήματα και τις σκέψεις του τραγουδοποιού θέτοντας ερωτήματα όπως: *Πώς νιώθει απέναντι στο κοινό του; Γιατί νιώθει αυτήν την αμηχανία; Τι πιστεύει για τον εαυτό του και τα τραγούδια του;* Προσπαθούμε να φτάσουμε στο θεματικό μας κέντρο: ένας καλλιτέχνης μάς μιλάει για την ίδια του την τέχνη. Αναγγέλλουμε στους μαθητές ότι πρόκειται για το θέμα που θα μας απασχολήσει και επίσης ότι θα έχουμε τη δυνατότητα στο τέλος του θεματικού κύκλου να συνομιλήσουμε με μια ποιήτρια και να της θέσουμε παρόμοιες ερωτήσεις.

Στη συνέχεια ζητάμε από τους μαθητές να φανταστούν ότι είναι καλλιτέχνες και να πουν μια λέξη ή μια φράση που να αποδίδει τη σχέση τους με την τέχνη. Αν υπάρχει διαδραστικός πίνακας στην τάξη, καταγράφουμε τις φράσεις αυτές και στο τέλος της Β΄ φάσης τις ξαναβλέπουμε. Θα ήταν ενδιαφέρον, αν στα τραγούδια και ποιήματα που θα μελετήσουμε στο εξής βρίσκαμε παρόμοια στοιχεία με όσα έχουν πει οι μαθητές. Αν δεν υπάρχει διαδραστικός πίνακας αλλά οθόνη υπολογιστή, μπορούμε να γράψουμε τις φράσεις σε ένα αρχείο και στη συνέχεια χρησιμοποιώντας το Word να το τυπώσουμε και να το έχουμε στη διάθεσή μας.

Έπειτα, βλέπουμε και σχολιάζουμε ένα μικρό μέρος (τα πρώτα τέσσερα λεπτά) από μια [τηλεοπτική συνέντευξη](#) της Κικής Δημουλά, στην οποία η ποιήτρια μιλά για τη σχέση ποίησης και ζωής.

Στη συνέχεια δίνονται στους μαθητές (προβολή στον διαδραστικό πίνακα ή στην οθόνη) τα εξής ποιήματα του Γ. Ρίτσου (τα τέσσερα πρώτα από τη συλλογή *Μονόχορδα* και το τελευταίο από τη συλλογή *Δευτερόλεπτα*):

Έτσι περάσανε τα χρόνια - λύκοι, λέξεις και φεγγάρια.

Η νύχτα πάντα πίσω απ' τις σελίδες μου. Γι' αυτό και λάμπουνε τόσο πολύ τα γράμματά μου.

Ανάβω στίχους να ζορκίσω το κακό που πλάκωσε τη χώρα.

Τι ήσυχα που γκρεμίζεται μέσα στην ποίηση ο χρόνος.

Κι όμως το λιόγεμα

σου 'βαψε πάλι τη σελίδα ρόδινη

κι ολόχρυσα τα δάχτυλά σου.

Ακολουθεί συζήτηση πάνω στα ποιήματα με βάση τους άξονες που ήδη έχουν τεθεί (σχέση ζωής και τέχνης, στάση του ποιητή απέναντι στην ποίησή του) και θίγουμε

επίσης ένα θέμα που θα αναπτυχθεί στη συνέχεια, τη στάση του ποιητή απέναντι στο παρόν και την ιστορία.

Στο τέλος της ώρας (αν δεν είναι συνεχόμενη) ζητάμε από τους μαθητές για την επόμενη φορά να βρουν ένα τραγούδι με θέμα τη μουσική ή τους στίχους του (ή ακόμα και μαντινάδα). Το πιθανότερο είναι να δυσκολευτούν, έτσι δεν επιμένουμε πολύ.

Β' φάση (9 ώρες)

1η ώρα

Βρισκόμαστε σε αίθουσα με διαδραστικό πίνακα ή με προβολικό σύστημα.

Αν δεν είναι συνεχόμενο το διάωρο, συλλέγουμε το υλικό που έχουν μαζέψει οι μαθητές από την προηγούμενη μέρα, για να το οργανώσουμε και για να μη χαθεί χρόνος. Δεν έχουμε ωστόσο μεγάλες προσδοκίες από τη συλλογή αυτή. Το ζητούμενο είναι να ψάξουν, να αναρωτηθούν μήπως στους στίχους που ήδη γνωρίζουν μπορεί να υπάρχει κάποιου είδους αναστοχασμός για τη μουσική ή τους στίχους.

Αν είναι συνεχόμενο το διάωρο, ακούμε πέντε τραγούδια: 1. «Νέο Κύμα» του Δ. Σαββόπουλου, 2. «Απόψε» του Θ. Παπακωνσταντίνου, 3. «Αδιέξοδο» του Αλκ. Ιωαννίδη, 4. «Πάλκο» του Ν. Πορτοκάλου και 5. «Δεν είμαι ποιητής» του Ν. Παπάζογλου.

Σχηματίζουμε πέντε ομάδες ανάλογα με τις προτιμήσεις των μαθητών (ποιο τραγούδι από τα πέντε τους άρεσε περισσότερο). Η καθεμιά ομάδα έχει στη διάθεσή της τους στίχους του τραγουδιού που επέλεξε καθώς και ένα ή δύο άλλα.

Επίσης, η ομάδα 1 θα έχει το τραγούδι «Αυτό» του Θ. Παπακωνσταντίνου, η ομάδα 2 το «Χάρτινες λέξεις» από τα *Υπόγεια ρεύματα*, η ομάδα 3 το «Κόκκινος χορός» των αδελφών Κατσιμίχα, η ομάδα 4 το «Ομορφη μέρα» των αδελφών Κατσιμίχα και η ομάδα 5 το «Αεράκι» και το «Βία» του Ν. Πορτοκάλου.

Η κάθε ομάδα θα ακούσει και το δεύτερο τραγούδι της ψάχνοντας και βρίσκοντάς το στο διαδίκτυο μέσω του διαδραστικού πίνακα (ή στο σπίτι, αν δεν

προλάβει), θα διαβάσει τους στίχους και θα ακούσει τα τραγούδια της προσεκτικά. Αφού τα μέλη της ανταλλάξουν απόψεις για το περιεχόμενο των στίχων, θα γράψει ένα μικρό κείμενο στο οποίο θα παρουσιάζει τα δικά της τραγούδια απαντώντας σε ερωτήματα όπως: *Ποια θα λέγατε ότι είναι η σχέση του καλλιτέχνη (στιχουργού, τραγουδοποιού) με την τέχνη του; Τι αντιπροσωπεύει γι' αυτόν ένα τραγούδι;* (Φύλλα εργασίας [1α](#), [β](#), [γ](#), [δ](#), [ε](#)). Η ώρα θα τελειώσει με την παραγωγή του μικρού κειμένου από κάθε ομάδα.

Θα προτρέψουμε τους μαθητές, για την επόμενη φορά, να γράψει ο καθένας δικούς του στίχους, είτε χρησιμοποιώντας κάποιους από αυτούς που άκουσαν είτε όχι, με θέμα «Το τραγούδι μου».

2η ώρα

Την επόμενη ώρα (ή στην αρχή του επόμενου δίωρου) βρισκόμαστε στην τάξη και η κάθε ομάδα (οι ίδιες που είχαν συσταθεί την προηγούμενη ώρα) παρουσιάζει αυτό που είχε ετοιμάσει αλλά δεν είχε προλάβει να το παρουσιάσει. Αν κάποια ομάδα θέλει να ξανακούσει το τραγούδι της, θα της δώσουμε χρόνο. Μετά τις σύντομες παρουσιάσεις, θα ανασυσταθούν οι ομάδες για να διαβάσουν ο ένας στον άλλον (μέσα στην ομάδα) τους στίχους που ενδεχομένως έχουν γράψει και να προσπαθήσουν να τους συνθέσουν, έτσι ώστε να υπάρξει ένα ενιαίο στιχούργημα από κάθε ομάδα. Η κάθε ομάδα παρουσιάζει αυτό που ετοίμασε.

Οι μαθητές σκέφτονται το ενδεχόμενο να ενωθούν τα πέντε στιχουργήματά τους. Μπορούν να αναρτηθούν στο ιστολόγιο της τάξης (και ενδεχομένως να συμπληρώνονται).

3η ώρα

Στην επόμενη διδακτική ώρα γίνεται μια εισαγωγή στα πέντε ποιήματα που αποτελούν τον βασικό κορμό της ενότητας και προέρχονται από το Ανθολόγιο της Γ' Γυμνασίου.

Οι μαθητές βρίσκονται σε ολομέλεια και η διδασκαλία είναι μετωπική. Σκοπός είναι το σύνολο της τάξης να κατανοήσει σε βασικές γραμμές τα ποιήματα, έτσι ώστε σε δεύτερο χρόνο κάθε ομάδα να μπορεί να παρακολουθήσει τις εργασίες των άλλων ομάδων και να συμπληρώσει τις γνώσεις της για κάθε ποίημα. Χωρίς να ασχοληθούμε σε αυτή τη φάση με τους ποιητές (βιογραφία κλπ.), θα προσπαθήσουμε να σκιαγραφήσουμε για κάθε ποίημα το περιεχόμενό του, βασικά σημεία οργάνωσής του και να εντοπίσουμε τη θεματική που μας ενδιαφέρει (βλ. [Φύλλο εργασίας 2](#)). Στο τέλος του Φύλλου εργασίας 2, υπάρχει ένας συγκεντρωτικός πίνακας που θα πρέπει να συμπληρωθεί από τους μαθητές ως ατομική εργασία στο σπίτι.

Αν η μία ώρα δεν είναι αρκετή για να ολοκληρωθεί αυτή η πρώτη προσέγγιση, τότε θα πρέπει να συνεχιστεί την επόμενη ώρα (και κατά συνέπεια να αναπροσαρμοστεί ο χρόνος της 4ης και 5ης ώρας της Β' φάσης).

4η ώρα-5η ώρα

Οι δύο επόμενες ώρες πρέπει να γίνουν στο εργαστήριο Πληροφορικής. Συγκροτούνται πέντε ομάδες, με βάση τις προτιμήσεις των μαθητών (ποιο ποίημα τούς άρεσε περισσότερο). Ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να παρέμβει σε αυτό το σημείο αν θεωρεί ότι κάποια ομάδα δε θα μπορούσε να λειτουργήσει καλά και να προτείνει αλλαγές στον χωρισμό.

Η πρώτη κοινή δραστηριότητα των ομάδων είναι να ψάξουν στο Διαδίκτυο, να βρουν και να διαλέξουν μια εικόνα του ποιητή με τον οποίο θα ασχοληθούν και να συμπληρώσουν με αυτήν ένα είδος αφίσας που θα βρίσκεται στον υπολογιστή τους. Στην αφίσα με τίτλο «πέντε ποιητές μιλούν για την ποίηση» οι εικόνες των ποιητών με τα ονόματά τους θα είναι τοποθετημένες χρονολογικά (άρα οι μαθητές θα πρέπει να βρουν και πότε γράφτηκαν τα ποιήματα). Σκοπός της δημιουργίας της αφίσας είναι να οπτικοποιήσει τη διακειμενικότητα, οι μαθητές να καταλάβουν ότι ένα θέμα μπορεί να ταξιδεύει μέσα στο χρόνο και να απασχολεί διαφορετικούς ποιητές (και καλλιτέχνες). Η αφίσα θα τυπωθεί και θα αναρτηθεί μέσα στην τάξη.

Σε επόμενο στάδιο και μέχρι να τελειώσει το δίωρο, η κάθε ομάδα θα ασχοληθεί με το δικό της φύλλο εργασίας με το οποίο θα εμβαθύνει σε κάθε ποιητή χωριστά (Φύλλα εργασίας [3α](#), [3β](#), [3γ](#), [3δ](#), [3ε](#)).

Όμως, για να εξασφαλιστεί η συνοχή της τάξης, περιλαμβάνεται σε κάθε φύλλο εργασίας μια τελευταία ερώτηση η οποία δεν μπορεί να απαντηθεί σε αυτήν την φάση, αλλά μόνο αφού η κάθε ομάδα θα έχει ακούσει όλες τις άλλες. Πρόκειται για ερωτήσεις που στοχεύουν στο να εντοπίσουν οι μαθητές κοινά στοιχεία, αναλογίες και αντιθέσεις ανάμεσα στα πέντε ποιήματα που εξετάζονται, ειδικότερα στο θέμα που μας απασχολεί, δηλαδή τη στάση κάθε ποιητή απέναντι στην ποίησή του ή γενικότερα στην ποίηση.

Οι υπόλοιπες ερωτήσεις του Φύλλου εργασίας 3 οδηγούν τους μαθητές να εξετάσουν αναλυτικότερα τη μορφή του ποιήματος, να σχηματίσουν μια γενική εικόνα της ζωής αλλά και της δημιουργίας του κάθε ποιητή, να συνδέσουν το ποίημα με τον χρόνο γραφής του, να εντάξουν ενδεχομένως τον ποιητή σε καλλιτεχνικά κινήματα, να παράξουν λόγο με αφορμή κάποια συγκεκριμένη περίπτωση (βλ. Φύλλα εργασίας [3α](#), [3β](#), [3γ](#), [3δ](#), [3ε](#)).

6η και 7η ώρα

Την επόμενη ώρα βρισκόμαστε στην τάξη η οποία διαθέτει διαδραστικό πίνακα ή οθόνη. Η κάθε ομάδα εξηγεί στις υπόλοιπες με ποια ζητήματα ασχολήθηκε και πραγματοποιεί την παρουσίασή της. Οι υπόλοιπες ομάδες παρακολουθούν και συμπληρώνουν το [Φύλλο εργασίας 2](#) (στον ειδικό χώρο που έχει προβλεφθεί για αυτό) με ό,τι θεωρούν χρήσιμο από αυτά που ακούνε.

Ο εκπαιδευτικός, αν θεωρεί ότι κάτι σημαντικό έχει παραλειφθεί ή δεν έχει γίνει κατανοητό από τις ομάδες, μπορεί να παρέμβει μετά το τέλος των παρουσιάσεων και να συμπληρώσει τις απαντήσεις των μαθητών.

Μετά τις παρουσιάσεις και τα σχόλια δίνεται χρόνος στις ομάδες για να συμπληρώσουν την τελευταία ερώτηση των Φύλλων εργασίας 3 ([3α](#), [3β](#), [3γ](#), [3δ](#), [3ε](#))

και να την παρουσιάσουν. Η δραστηριότητα αυτή αποτελεί ένα είδος σύνοψης και προϋποθέτει ότι οι μαθητές έχουν σκεφτεί τα πέντε ποιήματα ως ένα σώμα κειμένων με δίκτυα επικοινωνίας μεταξύ τους.

Τέλος, ας αφήσουμε λίγο χρόνο για τη συμπλήρωση του φύλλου αξιολόγησης ([Φύλλο αξιολόγησης](#)).

Για την επόμενη συνάντηση οι μαθητές αναλαμβάνουν την παρακάτω εργασία. Τους δίνεται ένα σύνολο έντεκα ποιημάτων: Βικτωρία Θεοδώρου, «Ποίηση», Κ. Βάρναλης, «Τραγούδια του σκότους, 1», Ρ. Φιλύρας, «Διαθήκη», Θ. Κωσταβάρας, «Η γοητεία του απλού ποιήματος», Γ. Σαραντάρη, «Δεν είμαστε ποιητές», Ν. Βρεττάκος, «Αν δεν μου 'δινες την ποίηση, Κύριε», Ν. Παυλόπουλος, «Ο Ποιητής», Κ. Καρυωτάκης, «Κι αν έσβησε σαν ίσκιος», Γ. Ρίτσος, απόσπασμα [«Και να, αδελφέ μου, που μάθαμε να κουβεντιάζουμε ήσυχα, ήσυχα κι απλά.... να σμίξουμε τον κόσμο»] από το *Καπνισμένο τσουκάλι*, Κ.Π. Καβάφης, «Το πρώτο σκαλί», Ναπολέον Λαπαθιώτης, «Ποιητής».

Αυτά τα ποιήματα θα πρέπει να διαβαστούν στο σπίτι. Οι μαθητές καλούνται να γράψουν για κάθε ένα από αυτά μία λέξη ή φράση που να απαντά στο κεντρικό ερώτημά μας (στάση του ποιητή) και επίσης να επιλέξουν ένα από αυτά που τους άρεσε πιο πολύ και να γράψουν έναν σύντομο σχολιασμό (ατομική εργασία).

8η ώρα-9η ώρα

Βρισκόμαστε στην τάξη και δημιουργούνται νέες ομάδες ως εξής: η κάθε ομάδα θα περιλαμβάνει ένα μέλος από κάθε ομάδα της προηγούμενης δραστηριότητας. Οι καινούργιες ομάδες θα έχουν δύο δραστηριότητες:

Πρώτον, για κάθε ποίημα από τα παράλληλα θα συμφωνήσουν για μία λέξη ή φράση (μπορεί να χρησιμοποιήσουν κι αυτές που έχουν ήδη γράψει ως ατομική εργασία αλλά θα πρέπει να βρει η ομάδα τις πιο αντιπροσωπευτικές). Έτσι, η συλλογή αυτή για κάθε ποίημα θα αποτελεί κι έναν μικρό σχολιασμό του. Αν η τάξη διαθέτει διαδραστικό πίνακα, καταγράφουμε τις λέξεις και τις περνάμε στο Wordle.

Μπορούμε να δούμε σε αυτό το σημείο ότι είχαν πει οι μαθητές στην αρχή, την πρώτη ώρα, και να το συγκρίνουμε.

Η δεύτερη δραστηριότητα προβλέπει κάθε ομάδα να σχηματίσει ζεύγη (συμμετρικά ή αντιθετικά) από το σύνολο των ποιημάτων (τα πέντε ποιήματα και τα παράλληλα κείμενα) εξηγώντας το γιατί. Όταν οι ομάδες είναι έτοιμες, τα μέλη της κάθε ομάδας θα διαβάσουν τα ποιήματα κάθε ζεύγους που έχουν σχηματίσει και θα μιλήσουν σύντομα γι' αυτά.

Γ' φάση (2 ώρες)

Την 1η ώρα, βρισκόμαστε στην αίθουσα και μοιράζουμε στους μαθητές το ποίημα της Ελένης Μαρινάκη «Όταν δεν ξέρω». Το διαβάζουμε και καλούμε τους μαθητές να το σχολιάσουν. Στη συνέχεια, αφού τους ανακοινώσουμε ότι θα έχουμε τη δυνατότητα να συνομιλήσουμε με την ποιήτρια, ανά δύο συνεργάζονται για την προετοιμασία αυτής της συνάντησης-συνέντευξης. Τους δίνουμε λίγο χρόνο και ακούμε, έπειτα, τις ιδέες τους: πού θα γίνει η συνάντηση (τάξη ή βιβλιοθήκη του σχολείου), πώς θα είναι η διάταξη των θρανίων, τι θα τη ρωτήσουμε (εδώ θα βοηθήσει ο εκπαιδευτικός να επικεντρωθούν οι ερωτήσεις στη σχέση της ποιήτριας με την ποίηση, στη στάση της απέναντι σε αυτήν, στην λογοτεχνική της πορεία, στις τυχόν δυσκολίες της κ.ο.κ.).

Θα σχηματιστούν οι εξής ομάδες: η πρώτη θα φροντίσει να συγκεντρώσει τις πιο ενδιαφέρουσες ερωτήσεις. Η δεύτερη θα φροντίσει να τραβήξει φωτογραφίες και να μαγνητοσκοπήσει τη συνάντηση. Η τρίτη θα φροντίσει να κρατάει σημειώσεις κατά τη διάρκεια της συνάντησης, έτσι ώστε να προκύψει ένα κείμενο που θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου. Μια τέταρτη ομάδα θα αποτελέσουν οι διοργανωτές της συνάντησης (υποδοχή, συντονισμός). Μια πέμπτη θα μπορούσε να κάνει μια σύνοψη των εργασιών της τάξης κατά τη διάρκεια του σεναρίου και να διαβάσει στην ολομέλεια κάποιους στίχους από αυτούς που έγραψαν οι ίδιοι οι μαθητές.

Η δεύτερη ώρα της Γ΄ φάσης (και τελευταία του σεναρίου) θα αφιερωθεί εξ ολοκλήρου στη συνάντηση με την ποιήτρια. Ο εκπαιδευτικός προσπαθεί να επέμβει στο ελάχιστο και να αφήσει τους μαθητές να την υποδεχτούν και να οργανώσουν τη συζήτηση.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο εργασίας 1α

Αφού διαβάσετε προσεκτικά τους στίχους των τραγουδιών (και ακούσετε τα τραγούδια), προσπαθήστε να απαντήσετε στις εξής ερωτήσεις (κυρίως σε αυτήν που βρίσκεται στο πλαίσιο):

Βρείτε τις λέξεις που εκφράζουν τα συναισθήματα του δημιουργού.

Ποιες πληροφορίες δίνει ο κάθε καλλιτέχνης για τη ζωή του;

Ποια είναι η σχέση του καλλιτέχνη με τους άλλους και με τον κόσμο;

Ποια θα λέγατε ότι είναι η σχέση του καλλιτέχνη (στιχουργού, τραγουδοποιού) με την τέχνη του;

Τι αντιπροσωπεύει γι' αυτόν ένα τραγούδι; Τι πρέπει να απεικονίζει ένα τραγούδι;

Μπορούν οι στίχοι να εκφράσουν τα συναισθήματα του δημιουργού και να μιλήσουν για τη ζωή και τον κόσμο;

Διαλέξτε έναν στίχο που να σας ταιριάζει ή να σας αρέσει ιδιαίτερα (ατομική επιλογή).

Νέο Κύμα (στίχοι-μουσική-πρώτη εκτέλεση: Διονύσης Σαββόπουλος)

Μες στα δισκάδικα όταν βρίσκω
πελάτες άγνωστους ν' ακούν δικό μου δίσκο,
νιώθω μυστήρια ταραχή,

και φεύγω αμέσως από κει.
Νιώθω σαν κάτι κοριτσάκια,
πού 'χουνε σύρματα στα δόντια ή σπυράκια
- αν δεν σας φαίνεται μελό -,
τον εαυτό μου αντιπαθώ.
Δεν τα υποφέρω τα τραγούδια μου,
και προπαντός όταν μου μοιάζουν,
όλα εκείνα π' αγαπώ,
είν' αλλωνών κι αλλιώς φαντάζουν.
Και προσπαθώ ν' αποκριθώ,
με κάτι φθόγγους που δεν βγαίνουν,
κι όλο λέω, τέλειωσα, τραγούδια πια δε βρίσκω,
και να που πάλι βγάζω δίσκο.

Μου φέρνουν ζάλη οι συγχορδίες
και ημικρανία οι ομοιοκαταληξίες,
και μ' εκνευρίζει αυτή η φωνή.
που όσο πάει κι εξασθενεί.
Οι εμπνεύσεις μου είναι γλωσσοδέτες,
νιώθω συχνά σαν τους τριγύρω σκηνοθέτες,
που οδηγήσαν μια γενιά
στα πιο βαθιά χασμουρητά.
Κι όλο βουλιάζω στο νανούρισμα
κάποιας άορατης μαράκας

κι όλοι μου οι φίλοι απορούν,
τι κάνει ετούτος, ο μαλάκας.
Τι να σας πω, είναι τρελό,
μα έβαλα ωράριο εργασίας,
όπως κάνουν όλοι οι συνάδελφοι με πείρα
συνγνώμη που τους αποπήρα.

Λένε πως άμα προσπαθήσεις,
Θα 'ρθει ο καιρός που θ' αμειφθείς και θα πλουτίσεις
σε μένα δεν συμβαίνει αυτό,
και στο μηδέν ξαναγυρνώ.

Μα μπαίνει η άνοιξη στην πόλη,
κι απ' τ' ανοιχτό λεωφορείο μου φαίνεστε όλοι
τόσο γλυκούτσικοι κι αγνοί,
στη θερινή σας τη στολή.

Κι οι μπάντες παίζουν το τραγούδι σας
που τα κενά μας συμπληρώνει
κι ο ουρανός που αιμορραγεί,
στα πεύκα εκεί μας αθώνει.
Θα 'ταν τρελό να προσπαθώ,
αυτόν τον άνεμο να εκφράσω

με τα φαναράκια του μου αρκεί να γειτονέψω
βγάξω τα τραπεζάκια μου έξω

Αυτό (στίχοι-μουσική-πρώτη εκτέλεση: Θανάσης Παπακωνσταντίνου)

Αυτό που μέσα μου ψάχνει κοιτάσματα
αυτό που μέσα μου χτίζει κελιά
αυτό που γλιστρά σα φίδι και χάνεται
αυτό που κλέβει απ' τους θεούς τη φωτιά.

Αυτό που αφήνεται σαν φύλλο στον άνεμο
αυτό που βουλιάζει βαρύ σαν οργή
αυτό που δροσίζεται απ' την αύρα του σύμπαντος
που κοιμάται σαν γέρος και ξυπνάει σαν παιδί.

Αυτό που ματώνει τη μύτη του παίζοντας
αυτό που σαν σκόνη αιωρείται στο φως
αυτό που διαλέγει τις μέρες που θα 'ρθουνε
που την ίδια ώρα είναι φίλος κι εχθρός.

Αυτό που γεννήθηκε πριν χρόνια αμνημόνευτα
αυτό που σκιάζει του νου τις αυλές
αυτό που γίνεται στάχτα την άνοιξη
και το χειμώνα άδειες χελιδονοφωλιές.

Αυτό που μιλά και μιλιά δεν ακούγεται
αυτό που σωπαίνει και μου παίρνει τ' αυτιά

αυτό που γλυκά το ταΐζω παινέματα
που τα βάζει στη γλώσσα του και τα φτύνει μετά.

Αυτό που με ξέρει σαν κάλπικο νόμισμα
αυτό που δεν ξέρω να περιγράψω σωστά
αυτό που δεν ξέρεις εσύ που μ' αγάπησες
αυτό μου ζητάει να τραγουδήσω ξανά.

Φύλλο εργασίας 1β

Αφού διαβάσετε προσεκτικά τους στίχους των τραγουδιών (και ακούσετε τα τραγούδια), προσπαθήστε να απαντήσετε στις εξής ερωτήσεις (κυρίως σε αυτήν που βρίσκεται στο πλαίσιο):

Βρείτε τις λέξεις που εκφράζουν τα συναισθήματα του δημιουργού.

Ποιες πληροφορίες δίνει ο κάθε καλλιτέχνης για τη ζωή του;

Ποια είναι η σχέση του καλλιτέχνη με τους άλλους και με τον κόσμο;

Ποια θα λέγατε ότι είναι η σχέση του καλλιτέχνη (στιχουργού, τραγουδοποιού) με την τέχνη του;

Τι αντιπροσωπεύει γι' αυτόν ένα τραγούδι; Τι πρέπει να απεικονίζει ένα τραγούδι;

Μπορούν οι στίχοι να εκφράσουν τα συναισθήματα του δημιουργού και να μιλήσουν για τη ζωή και τον κόσμο;

Διαλέξτε έναν στίχο που να σας ταιριάζει ή να σας αρέσει ιδιαίτερα (ατομική επιλογή).

Απόψε (στίχοι-μουσική-πρώτη εκτέλεση: Θανάσης Παπακωνσταντίνου)

Απόψε το τραγούδι θα 'ναι σαν προσευχή,

θα είναι ελαιώνας σε ξεχασμένη γη.

Απόψε το τραγούδι θα γίνει αγκαλιά

που θα χωράει κι εσένα κι ας είσαι μακριά

Απόψε τη σελήνη δεν τη γελάει κανείς,

βασιλικό χαϊδεύει με το 'να χέρι της,
κι εγώ που δεν κοιμάμαι, εγώ που ξαγρυπνώ,
δεν ξέρω αν θα πεθάνω ή αν θα γεννηθώ.

Απόψε η καρδιά μου θα γίνει ένα παλιό
ποδήλατο που θέλει να βγει στον ουρανό,
τον Μάσιμο Τροΐζι να βρει και να του πει,
πως μέσα σε μια νύχτα αλλάζει η ζωή.

Απόψε το τραγούδι θα γίνει αγκαλιά
που θα χωράει κι εσένα κι ας είσαι μακριά.

Χάρτινες λέξεις (στίχοι-μουσική-πρώτη εκτέλεση: Υπόγεια Ρεύματα)

Κοίταξε τώρα που δεν έχω τι να πω
ψάχνοντας λέξεις έχω χάσει το σκοπό
Πάντα σε μένα να μιλώ είναι κακό
κοίταξε τώρα που δεν έχω τι να πω

Φεύγουν οι ώρες, φεύγουν μέρες και ζητώ
κάποιος ν' ακούσει τις κραυγές που του ξερνώ
πάντα σε μένα να μιλώ είναι κακό
κοίταξε τώρα που δεν έχω τι να πω

Δεν τα 'λεγα ποτέ καλά
τα λόγια τα μεγάλα, τα λόγια τα καλά

Περνάν εικόνες σε μισότρελο μυαλό
χορεύουν στίχοι σ' ένα χάρτινο φτερό
πάντα σε μένα να μιλώ είναι κακό
κοίταξε τώρα που δεν έχω τι να πω

Φύλλο εργασίας 1γ

Αφού διαβάσετε προσεκτικά τους στίχους των τραγουδιών (και ακούσετε τα τραγούδια), προσπαθήστε να απαντήσετε στις εξής ερωτήσεις (κυρίως σε αυτήν που βρίσκεται στο πλαίσιο):

Βρείτε τις λέξεις που εκφράζουν τα συναισθήματα του δημιουργού.

Ποιες πληροφορίες δίνει ο κάθε καλλιτέχνης για τη ζωή του;

Ποια είναι η σχέση του καλλιτέχνη με τους άλλους και με τον κόσμο;

Ποια θα λέγατε ότι είναι η σχέση του καλλιτέχνη (στιχουργού, τραγουδοποιού) με την τέχνη του;

Τι αντιπροσωπεύει γι' αυτόν ένα τραγούδι; Τι πρέπει να απεικονίζει ένα τραγούδι;

Μπορούν οι στίχοι να εκφράσουν τα συναισθήματα του δημιουργού και να μιλήσουν για τη ζωή και τον κόσμο;

Διαλέξτε έναν στίχο που να σας ταιριάζει ή να σας αρέσει ιδιαίτερα (ατομική επιλογή).

Αδιέξοδο (στίχοι, μουσική: Αλκίνοος Ιωαννίδης, πρώτη εκτέλεση: Αλκίνοος Ιωαννίδης, Ελευθερία Αρβανιτάκη & Διονύσης Σαββόπουλος)

Δεν έχω τι να τραγουδήσω τι να πω
είναι η φωνή μου ένα σήμα από καπνό
κι έτσι για πάντα λέω το στόμα μου να κλείσω
για τίποτα άλλο πια να μην ξαναμιλήσω
μα πάλι πώς θα ζήσω

Μέσα σε σχολεία μέσα σε πανεπιστήμια
μέσα σε ωδεία σε στρατούς και γυμναστήρια
πέρασα χρόνια άλλος μπήκα κι άλλος βγήκα
κι έχω τη μόρφωση για όπλο και για προίκα
κι ένσημο για το ΙΚΑ

Φεύγει η ζωή τελειώνει σαν σεντόνι φανερώνει
ό,τι αγαπούσα και το άφησα ό,τι μισούσα και το κράτησα
φεύγει η ζωή τελειώνει σαν σεντόνι ξεδιπλώνει
τον εαυτό μου που τον ξέχασα τον μέσα κόσμο μου που έχασα
με τέτοια που 'χω ψυχολογία, πώς θα βγω στη συναυλία;

«Πάρε τα πάνω σου μικρέ πάρε τα πάνω σου
πάρε μολύβι κι έλα κάθισε στο πιάνο σου
και φτιάξε πάλι την αρχαία συνταγή
μ' ένα τραγούδι να γλυκάνεις την ψυχή»
μα άραγε θα μου βγει;

«Πρέπει να αδειάσεις το κεφάλι σου απ' τις σκέψεις
μήπως μπορέσεις τελικά να το αντέξεις»
αυτά μου είπαν κάποιοι φίλοι χτες το βράδυ
μα εγώ το μόνο που ζητούσα ήταν το χάδι
και μια τους νότα στο σκοτάδι

Φεύγει η ζωή τελειώνει σαν σεντόνι φανερώνει
ό,τι αγαπούσα και το άφησα ό,τι μισούσα και το κράτησα
φεύγει η ζωή τελειώνει σαν σεντόνι ξεδιπλώνει

τον εαυτό μου που τον ξέχασα τον μέσα κόσμο μου που έχασα
με τέτοια που 'χω ψυχολογία, πώς θα βγω στη συναυλία;

Κόκκινος χορός (στίχοι, μουσική, πρώτη εκτέλεση: Χάρης & Πάνος Κατσιμίχας)

Βουίζει απόψε μυστικά
μες την καρδιά μου ένας σκοπός
–καρδιά μου–
Σ' άγνωστες γλώσσες μου μιλούν
φλογερές μεθυσμένες
και με κυκλώνει από παντού
ο κόκκινος χορός.

Απ' το σκοτάδι έρχομαι
Μ' ένα μικρό τραγούδι
–τραγούδι–
Ένα τραγούδι φωτεινό
κρυφά να το χαρίσω
στους φίλους που είναι πια αργά
αργά να κάνουν πίσω.

Πότε θα τραγουδήσουμε
τραγούδια ευτυχισμένα
–τραγούδια–
Απρίλη ψεύτη χάνομαι
στα ψεύτικα όνειρά σου.
Μικρές τσιγγάνες του Νοτιά
χορεύουν στη ματιά σου.

Φύλλο εργασίας 1δ

Αφού διαβάσετε προσεκτικά τους στίχους των τραγουδιών (και ακούσετε τα τραγούδια), προσπαθήστε να απαντήσετε στις εξής ερωτήσεις (κυρίως σε αυτήν που βρίσκεται στο πλαίσιο):

Βρείτε τις λέξεις που εκφράζουν τα συναισθήματα του δημιουργού.

Ποιες πληροφορίες δίνει ο κάθε καλλιτέχνης για τη ζωή του;

Ποια είναι η σχέση του καλλιτέχνη με τους άλλους και με τον κόσμο;

Ποια θα λέγατε ότι είναι η σχέση του καλλιτέχνη (στιχουργού, τραγουδοποιού) με την τέχνη του;

Τι αντιπροσωπεύει γι' αυτόν ένα τραγούδι; Τι πρέπει να απεικονίζει ένα τραγούδι;

Μπορούν οι στίχοι να εκφράσουν τα συναισθήματα του δημιουργού και να μιλήσουν για τη ζωή και τον κόσμο;

Διαλέξτε έναν στίχο που να σας ταιριάζει ή να σας αρέσει ιδιαίτερα (ατομική επιλογή).

Πάλκο (στίχοι-μουσική: Νίκος Πορτοκάλογλου, πρώτη εκτέλεση: Φατμέ)

Γι' αυτόν τον τόπο
Γι' αυτήν την πόλη
Γι' αυτούς τους δρόμους
που τους ξέρουμε όλοι.

Γι' αυτά που ψάχνω
Σ' αυτή τη βόλτα
Γι' αυτά που κρύβω
όταν κλείνω την πόρτα.

Γι' αυτό τον φόβο
Γι' αυτό το βάρος
Γι' αυτά που θέλω
και μου λείπει το θάρρος.

Γι' αυτά που βλέπω
Γι' αυτά που ξέρω
και προπαντός
για όλ' αυτά που δεν ξέρω.

Θα βγω να τραγουδήσω
στο πάλκο θ' ανεβώ
απ' το μηδέν θα ξαναρχίσω
μαζί σας να μετρώ.

Για τους παλιόφιλους
που με γιατρεύουν
για τους εχθρούς μου
που με κολακεύουν.

Για τη μαμά μου
για τον μπαμπά μου
για να τους δείξω
πως το λέει η καρδιά μου.

Για τα αγόρια
για τα κορίτσια
για της γενιάς μου

τα μοντέρνα βίτσια.

Για τα παιδιά
που δε χορεύουν
που δεν πιστεύουν
που δεν ταξιδεύουν.

Θα βγω να τραγουδήσω...

Για τις νευρώσεις
για τις ρεκλάμες
για τους ανθρώπους
με τις γκρίζες πιτζάμες.

Για τα παιχνίδια μου
για τον Θεό μου
για τον κρυμμένο
παιδικό θησαυρό μου.

Για κάθε φως
που με τυφλώνει
για την αγάπη
που με λευτερώνει.

Και στο φινάλε
γιατί εδώ πάνω
αν δεν ανέβω
μπορεί να πεθάνω.

Θα βγω να τραγουδήσω...

Όμορφη μέρα (στίχοι-μουσική-πρώτη εκτέλεση: Χάρης & Πάνος Κατσιμίχας)

Όμορφη μέρα
Μες τη δροσιά σου
Χαμογελούν τα λόγια μου
Η αγάπη παίρνει τα τραγούδια

Όμορφη μέρα
Μες τη δροσιά σου
Ξεχάστηκα
Ξεχάστηκα

Φύλλο εργασίας 1ε

Αφού διαβάσετε προσεκτικά τους στίχους των τραγουδιών (και ακούσετε τα τραγούδια), προσπαθήστε να απαντήσετε στις εξής ερωτήσεις (κυρίως σε αυτήν που βρίσκεται στο πλαίσιο):

Βρείτε τις λέξεις που εκφράζουν τα συναισθήματα του δημιουργού.

Ποιες πληροφορίες δίνει ο κάθε καλλιτέχνης για τη ζωή του;

Ποια είναι η σχέση του καλλιτέχνη με τους άλλους και με τον κόσμο;

Ποια θα λέγατε ότι είναι η σχέση του καλλιτέχνη (στιχουργού, τραγουδοποιού) με την τέχνη του;

Τι αντιπροσωπεύει γι' αυτόν ένα τραγούδι; Τι πρέπει να απεικονίζει ένα τραγούδι;

Μπορούν οι στίχοι να εκφράσουν τα συναισθήματα του δημιουργού και να μιλήσουν για τη ζωή και τον κόσμο;

Διαλέξτε έναν στίχο που να σας ταιριάζει ή να σας αρέσει ιδιαίτερα (ατομική επιλογή).

Δεν είμαι ποιητής, (στίχοι: Λάζαρος Ανδρέου, μουσική-πρώτη εκτέλεση: Νίκος Παπάζογλου)

Εγώ δεν είμαι ποιητής είμαι στιχάκι
είμαι στιχάκι της στιγμής
πάνω σε τοίχο φυλακής
και σε παγκάκι

Με τραγουδάνε οι τρελοί και οι αλήτες
καταραμένη είμαι φυλή

με μιαν εξόριστη ψυχή
σ' άλλους πλανήτες

Εγώ δεν είμαι ποιητής
Είμ' ο λυγμός του
είμαι ένας δείπνος μυστικός
δίπλα ο Ιούδας κλαίει σκυφτός
κι είμ' αδερφός του

Αεράκι (στίχοι-μουσική-πρώτη εκτέλεση: Νίκος Πορτοκάλογλου)

Η ζέστη μας νάρκωσε
τα μέλη βαριά
σαν άμμος κινούμενη
στον πάτο μας ρουφά.

Απόψε φύσηξε αεράκι
Θεού αναπνοή
τραγούδι βγαίνει караβάκι
με φουσκωτό πανί
σαν προσευχή
μες στη σιωπή.

Η νύχτα μ' αγκάλιασε
με φως ασημί
κρυφά μου ψιθύρισε
καινούρια μουσική.

Βία (στίχοι-μουσική: Νίκος Πορτοκάλογλου, πρώτη εκτέλεση: Φατμέ)

Δεν είναι γέλιο
είναι πανικός
δεν είναι πλάκα
είναι οχετός.

Δεν είναι ματς
είναι πόλεμος
δεν είναι αγάπη
είναι βιασμός.

Χαβαλές χωρίς ελπίδα
γέλιο και υστερία
αλαλάζει η κερκίδα
και κερδίζει η βία.

Δεν είναι σπίθα
είναι πυρκαγιά
δεν είναι δάσος
είναι ερημιά.

Δε βρίσκω στίχο
χάνω το ρυθμό
δεν είναι τραγούδι
είναι ουρλιαχτό.

Φύλλο εργασίας 2

Σε αυτήν την πρώτη επαφή μας με τα ποιήματα, θα προσπαθήσουμε να καταλάβουμε το περιεχόμενό τους και να απαντήσουμε στο βασικό ερώτημα που μας απασχολεί (σχέση του δημιουργού με την τέχνη του).

Το φύλλο εργασίας θα συμπληρωθεί σε δύο φάσεις: σε αυτήν την αρχική αλλά και αργότερα, όταν θα χωριστείτε σε ομάδες και θα ασχοληθείτε αναλυτικά με τα ποιήματα. Γι' αυτό θα έχουμε μαζί μας αυτό το Φύλλο εργασίας και στα επόμενα μαθήματα.

1ο ποίημα: «Δουλειά χωρίς ελπίδα» του Σάμιουελ Τ. Κόλεριτζ

- α. Ποια αντίθεση διακρίνετε στο ποίημα;
- β. Ας αναρωτηθούμε για τι είδους «δουλειά» γίνεται λόγος στον πέμπτο στίχο.
- γ. Ποια συναισθήματα έχει το ποιητικό υποκείμενο στην πρώτη και ποια στη δεύτερη στροφή;
- δ. Πώς αντιλαμβάνεται τη δουλειά και τη ζωή το ποιητικό υποκείμενο;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2ο ποίημα: «Σαν δέσμη από τριαντάφυλλα» του Κ. Γ. Καρυωτάκη

- Πού βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο στην πρώτη στροφή και πώς νιώθει;
- Πώς καταλαβαίνετε τους τελευταίους στίχους από την 1η στροφή;
- Ποια είναι τα συναισθήματα του ποιητικού υποκειμένου στη 2η στροφή;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3ο ποίημα: «Στο παιδί μου» του Μανόλη Αναγνωστάκη

- Ποιος μιλάει σε αυτό το ποίημα και με ποιαν αφορμή;
- Ποια συναισθήματα κυριαρχούν σε αυτό το ποίημα;
- Ποιες αντιθέσεις υπάρχουν στο ποίημα;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Έχοντας ολοκληρώσει την πρώτη ανάγνωση των ποιημάτων, μπορείτε τώρα να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα:

- α. Σε ποιο πρόσωπο είναι γραμμένο το ποίημα;
- β. Υπάρχει στο ποίημα η λέξη «ποίηση» ή κάποια άλλη η οποία να την υπονοεί ή να συνδέεται με αυτήν;
- γ. Γράψτε (για όσα ποιήματα μπορείτε) μια φράση ή μια λέξη, για να περιγράψετε τη στάση του ποιητή απέναντι στην τέχνη του.

	1ο ποίημα	2ο	3ο	4ο	5ο
α.					
β.					

**ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ**
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

γ.					

Φύλλο εργασίας 3α («Δουλειά χωρίς ελπίδα» του Κόλεριτζ)

Αφού ερευνήσετε τα παρακάτω ζητήματα, η ομάδα σας θα κάνει μια παρουσίαση του ποιητή και του ποιήματος που εξετάζετε στις άλλες ομάδες. Διαλέξτε τον τρόπο που θα παρουσιάσετε (προφορικά, με PowerPoint, στον Η/Υ χρησιμοποιώντας Word). Μπορείτε να βρείτε κι άλλα ποιήματα του ίδιου ποιητή για να τα διαβάσετε στην παρουσίαση.

1. Να βρείτε το ποίημα στα αγγλικά (ψάξτε με τον τίτλο «Work without hope») και να πείτε αν έχει ομοιοκαταληξία στο πρωτότυπο. Μπορείτε να [ακούσετε](#) να το διαβάζουν στα αγγλικά, για να το καταλάβετε πιο εύκολα.

Το ποίημα είναι ένα σονέτο (14στιχο). Ψάξτε ποιος Έλληνας ποιητής έχει γράψει ωραία σονέτα. Περιλαμβάνεται ο ποιητής αυτός στο Ανθολόγιό σας;

Είναι εύκολο πλέον να συμπεράνουμε αν το ποίημα είναι μοντέρνο ή παραδοσιακό!

2. Με ποια εποχή ταυτίζεται το ποιητικό υποκείμενο και γιατί;

Ποιοι στίχοι εξηγούν την συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου; Συμφωνείτε με όσα λέγονται στους δύο τελευταίους στίχους;

Σε ποιο τραγούδι από αυτά που ακούσατε τα συναισθήματα του στιχουργού πλησιάζουν πιο πολύ αυτά που νιώθει το ποιητικό υποκείμενο στο ποίημα αυτό;

Αν ήσασταν σκηνοθέτες, πώς θα σκηνοθετούσατε το ποίημα; (Πού θα ήταν το ποιητικό υποκείμενο, τι θα έκανε κλπ.)

3. Ψάξτε πληροφορίες στο Διαδίκτυο για τον Σάμιουελ Κόλεριτζ. Σχηματίστε μια σύντομη βιογραφία με τα στοιχεία που εσείς κρίνετε ενδιαφέροντα.

Βρείτε στο [Λεξικό](#) τις έννοιες της λέξης «ρομαντισμός».

Αν ξέρετε καλά αγγλικά δείτε και αυτό:

http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/romanticism_1?q=romanticism

Να βρείτε λίγα στοιχεία για τον ρομαντισμό ως λογοτεχνικό κίνημα. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του; Βρείτε έναν αντιπροσωπευτικό πίνακα ή μια μουσική σύνθεση του κινήματος του ρομαντισμού.

Εμφανίζονται κάποια από αυτά τα χαρακτηριστικά στο ποίημα του Σ. Κόλεριτζ;

Δείτε [αυτό](#) το απόσπασμα από την ταινία της Τζέιν Κάμπιον *Bright Star*, που αναφέρεται στα τελευταία χρόνια της ζωής του ρομαντικού ποιητή Κητς. Ποιο χαρακτηριστικό του ρομαντισμού εμφανίζεται;

4. Το 1825 (1827) που γράφει το ποίημα ο Σ. Κόλεριτζ, ένας πολύ γνωστός επίσης ρομαντικός ποιητής έχει ήδη πεθάνει κοντά τους επαναστατημένους Έλληνες. Τον ξέρετε, έτσι δεν είναι; Φανταστείτε ένα μικρό γράμμα που θα έγραφε στον Κόλεριτζ φεύγοντας για την Ελλάδα το 1823 και την απάντηση του Κόλεριτζ.

Ερώτηση (να συμπληρωθεί μετά τις παρουσιάσεις των ομάδων):

Τις λέξεις «τραγουδώ», «τραγούδι» τις συναντήσαμε και σε κάποιο άλλο ποίημα της μικρής μας συλλογής. Ποιες είναι οι διαφορές ανάμεσα στα δύο ποιήματα όσον αφορά στη στάση του ποιητή;

Φύλλο εργασίας 3β («Σαν δέσμη από τριαντάφυλλα» του Κ. Γ. Καρυωτάκη)

Αφού ερευνήσετε τα παρακάτω ζητήματα, η ομάδα σας θα κάνει μια παρουσίαση του ποιητή και του ποιήματος που εξετάζετε στις άλλες ομάδες. Διαλέξτε τον τρόπο που θα παρουσιάσετε (προφορικά, με PowerPoint, στον Η/Υ χρησιμοποιώντας Word). Μπορείτε να βρείτε κι άλλα ποιήματα του ίδιου ποιητή για να τα διαβάσετε στην παρουσίαση.

1 α. Κοιτάξτε προσεκτικά τη μορφή του ποιήματος: θα λέγατε ότι είναι μοντέρνο ή παραδοσιακό;

β. Διαβάστε προσεκτικότερα την αρχική εικόνα: πόσες αισθήσεις εμπλέκει;

Ψάξτε στα [λεξικό](#) τι σημαίνει ο όρος «συναίσθησια» στην ποίηση και πείτε αν έχουμε τέτοιο φαινόμενο εδώ.

Μπορείτε να φτιάξετε κι εσείς μια τέτοια εικόνα;

2. Βρείτε στοιχεία για τη ζωή του Καρυωτάκη. Μπορείτε να δείτε ένα απόσπασμα (00:12-00:21) από το [σήριαλ](#) της NET για τη ζωή του, που περιγράφει τη συνάντησή του με τη Μαρία Πολυδούρη ή άλλες [εκπομπές](#) που θα βρείτε στο [Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ](#).

Το ημερολόγιο του 2008 του 1ου Λυκείου Χανίων είναι αφιερωμένο στον Καρυωτάκη και περιέχει αρχεία από τη σχολική ζωή του. Είναι εύκολο να το βρείτε. Ξεφυλλίστε το και επιλέξτε μια πληροφορία που σας φαίνεται ενδιαφέρουσα για να την ανακοινώσετε στις άλλες ομάδες. (Μου έκανε εντύπωση για παράδειγμα ο βαθμός που είχε στο μάθημα των Ελληνικών!).

3. Ψάξτε στο Διαδίκτυο, να βρείτε και άλλα ποιήματα του Καρυωτάκη. Ο τόνος του ποιήματος που εξετάζουμε εμφανίζεται και σε άλλα ποιήματα; Τι συμπέρασμα μπορούμε να βγάλουμε για την ποίηση του Καρυωτάκη;

Ακούστε το ποίημα [μελοποιημένο](#) στο Διαδίκτυο.

Αν θέλετε, ακούστε τον Μανόλη Αναγνωστάκη ν' [απαγγέλει](#) ένα ποίημα του Καρυωτάκη.

Υπάρχουν αρκετά συγκροτήματα που έχουν μελοποιήσει Καρυωτάκη (αν θέλετε κάντε μία έρευνα στο

<http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&sort=alpha&order=asc&act=lyricist&letter=%CE%9A>). Αναγνωρίζετε κάποιο από αυτά; Γιατί πιστεύετε ότι μοντέρνα συγκροτήματα μελοποιούν σήμερα τον Καρυωτάκη;

4. Διαβάστε το ποίημα της Πολυδούρη «Μόνο γιατί μ' αγάπησες» και ακούστε το στο Διαδίκτυο. Φανταστείτε μια συνομιλία του Καρυωτάκη με την ποιήτρια Πολυδούρη με θέμα τη σχέση τους με την ποίηση.

Ερώτηση (να συμπληρωθεί μετά τις παρουσιάσεις των ομάδων):

Με ποιον από τους ποιητές που εξετάσαμε θα ένιωθε πιο κοντά ο Καρυωτάκης;

Φύλλο εργασίας 3γ («Στο παιδί μου» του Μ. Αναγνωστάκη)

Αφού ερευνήσετε τα παρακάτω ζητήματα, η ομάδα σας θα κάνει μια παρουσίαση του ποιητή και του ποιήματος που εξετάζετε στις άλλες ομάδες. Διαλέξτε τον τρόπο που θα παρουσιάσετε (προφορικά, με PowerPoint, στον Η/Υ χρησιμοποιώντας Word). Μπορείτε να βρείτε κι άλλα ποιήματα του ίδιου ποιητή για να τα διαβάσετε στην παρουσίαση.

1. α. Προσέξτε τη μορφή και τη γλώσσα του ποιήματος. Μπορείτε εύκολα να διαπιστώσετε αν είναι μοντέρνο ή παραδοσιακό.
β. Προσέξτε τον τελευταίο στίχο του ποιήματος. Αν το ποίημα ήταν μια παράγραφος τότε τι μέρος της παραγράφου θα ήταν; Να ψάξετε και άλλα ποιήματα του Αναγνωστάκη που τελειώνουν με αυτόν τον τρόπο.
γ. Σε πόσα χρονικά επίπεδα χωρίζεται το ποίημα;

2. Ψάξτε στοιχεία για τη ζωή του ποιητή. Ποιο γεγονός της ζωής του σας έκανε εντύπωση;

Ακούστε τη φωνή του να [απαγγέλει](#) το ποίημά μας.

Δείτε την εκπομπή που είναι αφιερωμένη στον Αναγνωστάκη [[«Παρασκήνιο. Μανόλης Αναγνωστάκης»](#)] (Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ). Τι πίστευε όταν ήταν μικρός για την ποίηση ο Αναγνωστάκης; Τι κατάλαβε μεγαλώνοντας;

Τι είδους ποιητής θεωρείται ο Αναγνωστάκης;

3. Πότε εκδόθηκε η συλλογή όπου ανήκει αυτό το ποίημα; Μπορούμε να συνδέσουμε τη λέξη «Τώρα» του ποιήματος με την εποχή στην οποία εκδόθηκε;

Αν η λέξη «παιδί» δεν αναφέρεται μόνο στο παιδί του ποιητή αλλά έχει και την έννοια του «κοινού», «των ανθρώπων στους οποίους απευθύνεται», τότε και ο ίδιος δε μιλάει μόνο ως πατέρας. Ποιο ρόλο αναλαμβάνει και ποια έννοια παίρνει η «αλήθεια» στην οποία αναφέρεται;

4. Φανταστείτε ότι είστε ο Αναγνωστάκης και ότι μια μέρα διαβάζετε το ποίημα του Ντ. Χριστιανόπουλου [«Τι να τα κάνω τα τραγούδια σας»](#) που μελοποιήθηκε από το Σαββόπουλο. Γράψτε μια σύντομη επιστολή που απευθύνει ο Αναγνωστάκης στον Χριστιανόπουλο.

Ερώτηση (να συμπληρωθεί μετά τις παρουσιάσεις των ομάδων):

Ποιο άλλο ποίημα από τη μικρή μας συλλογή χρησιμοποιεί τα στοιχεία που υπάρχουν στην κατακλείδα του ποιήματος;

Φύλλο εργασίας 3δ («Δώρο ασημένιο ποίημα» του Οδ. Ελύτη)

Αφού ερευνήσετε τα παρακάτω ζητήματα, η ομάδα σας θα κάνει μια παρουσίαση του ποιητή και του ποιήματος που εξετάζετε στις άλλες ομάδες. Διαλέξτε τον τρόπο που θα παρουσιάσετε (προφορικά, με PowerPoint, στον Η/Υ χρησιμοποιώντας Word). Μπορείτε να βρείτε κι άλλα ποιήματα του ίδιου ποιητή για να τα διαβάσετε στην παρουσίαση.

1. Εξετάστε τη μορφή του ποιήματος. Τι παρατηρήσεις μπορείτε να κάνετε (έχοντας στο μυαλό σας τα χαρακτηριστικά της μοντέρνας και της παραδοσιακής ποίησης);
Να συγκρίνετε τα δύο μέρη του ποιήματος.

2. Ψάξτε στο Διαδίκτυο στοιχεία για τη ζωή του Οδ. Ελύτη (στα αρχεία της NET έχει ενδιαφέρουσες εκπομπές) και παρουσιάστε με λίγα λόγια τη ζωή του. Πολύ ωραίες φωτογραφίες, κολάζ κλπ. θα βρείτε σε [αυτό](#) το ένθετο για τον ποιητή.

Αν θέλετε, μπορείτε να [ακούσετε](#) τη φωνή του.

3. Να βρείτε στο Διαδίκτυο πληροφορίες για τη συλλογή στην οποία ανήκει το ποίημα. Πού βρίσκεται ο ποιητής και σε ποια εποχή της ποίησής του ανήκει αυτή η συλλογή;

Ποια είναι η «γλώσσα χωρίς γράμματα» για την οποία κάνει λόγο στο ποίημά μας ο ποιητής;

Πώς νομίζετε ότι σχετίζονται οι έννοιες *ποίηση, εξουσία, φαντασία, αλήθεια* σε αυτό το ποίημα;

Βρείτε κάποιο κολάζ του Ελύτη που να ταιριάζει στο ποίημα.

Ο Ελύτης επηρεάστηκε από τον υπερρεαλισμό. Να βρείτε τα βασικά χαρακτηριστικά του κινήματος αυτού και να πείτε αν εντοπίζετε υπερρεαλιστικά στοιχεία σε αυτό το ποίημα.

4. Υποθέστε ότι ο Οδ. Ελύτης διαβάζει μια μέρα τους στίχους του Καρυωτάκη «Μας διώχνουνε τα πράγματα, κι η ποίησις| είναι το καταφύγιο που φθονούμε» και ότι γράφει ένα σύντομο σημείωμα με τις σκέψεις του για αυτόν τον στίχο.

Ερώτηση (να συμπληρωθεί μετά τις παρουσιάσεις των ομάδων):

Σε ποιο ποίημα διακρίνετε μια κάποια αισιοδοξία όπως υπάρχει στο ποίημα του Ελύτη; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

Φύλλο εργασίας 3ε («Τα δώρα» του Μίλτου Σαχτούρη)

Αφού ερευνήσετε τα παρακάτω ζητήματα, η ομάδα σας θα κάνει μια παρουσίαση του ποιητή και του ποιήματος που εξετάζετε στις άλλες ομάδες. Διαλέξτε τον τρόπο που θα παρουσιάσετε (προφορικά, με PowerPoint, στον Η/Υ χρησιμοποιώντας Word). Μπορείτε να βρείτε κι άλλα ποιήματα του ίδιου ποιητή για να τα διαβάσετε στην παρουσίαση.

Να εξετάσετε τη μορφή του ποιήματος (στροφές, επαναλήψεις).

Μπορείτε εύκολα να το κατατάξετε σε παραδοσιακό ή μοντέρνο.

2. Ακούστε τον ποιητή να [απαγγέλλει](#) το ποίημα, δείτε το ντοκιμαντέρ για τον Σαχτούρη [«Υδρα. Μίλτος Σαχτούρης ή Ποιος είναι ο τρελός λαγός»](#) και φτιάξτε μια σύντομη βιογραφία του ποιητή.

3. Πότε γράφτηκε το συγκεκριμένο ποίημα; Ξέρετε τι συμβαίνει στην Ελλάδα εκείνη την εποχή;

Με ποιο κίνημα έχει συνδεθεί ο ποιητής; Ποια στοιχεία από το ποίημα μπορούν να ενταχθούν σε αυτό το κίνημα;

4. Υποθέστε ότι ο Σαχτούρης διαβάζει το ποίημα [«Ο καιόμενος»](#) του Τάκη Σινόπουλου και γράφει ένα σημείωμα με τις σκέψεις του για το ποίημα και για την ποίηση γενικότερα.

Ερώτηση (να συμπληρωθεί μετά τις παρουσιάσεις των ομάδων):

Ο ρόλος του ποιητή έτσι όπως παρουσιάζεται σε αυτό το ποίημα με ποιον άλλο συγγενεύει περισσότερο;

Φύλλο αξιολόγησης

Φύλλο αξιολόγησης
<p>Στα 10 τελευταία μαθήματα ασχολούμαστε με :</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Βρίσκω το θέμα (δώστε έναν ή περισσότερους χαρακτηρισμούς):</p> <p>.....</p>
<p>Τι έμαθα σε αυτά τα μαθήματα (γράψτε μία ή περισσότερες φράσεις):</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Συνεργάστηκα με την ομάδα μου:</p> <p>καθόλου καλά ☐ καλά ☐ πολύ καλά ☐</p>

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Αν η παρουσία κάποιου ποιητή δεν είναι εφικτή, τότε ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να αναπροσαρμόσει την Γ' φάση. Θα μπορούσε να συμπεριλάβει τις παρακάτω δραστηριότητες:

Η κάθε ομάδα να δραματοποιήσει έναν διάλογο ανάμεσα σε δύο από τους ποιητές που γνώρισαν οι μαθητές με θέμα την ποίηση.

Η κάθε ομάδα να παρουσιάσει το αγαπημένο της ποίημα με όποιον τρόπο επιθυμεί (ζωγραφίζοντάς το ή κάνοντας ένα κόμικ, απαγγέλλοντάς το με μουσική, δραματοποιώντας το, κάνοντας μια μικρή ταινία πάνω σε αυτό).

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Δεν υπάρχουν ιδιαίτεροι περιορισμοί, εκτός από τις ώρες που θα πρέπει η τάξη να βρίσκεται στο -περιζήτητο- εργαστήριο Η/Υ του σχολείου. Ίσως το θέμα να δυσκολέψει τους μαθητές.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δάλλας, Γ. 1997. *Ο ποιητής Μίλτος Σαχτούρης*. Αθήνα: Κέδρος.

Μαρωνίτης, Δ.-Ν. 2000. Ο εσωτερικός λυρισμός του Ελύτη. Στο *Εισαγωγή στην ποίηση του Ελύτη*, επιμ. Μ. Vitti, 231-246. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Orsina, V. 1995. *Ο στόχος και η σιωπή. Εισαγωγή στην ποίηση του Μ. Αναγνωστάκη*. Αθήνα: Νεφέλη.

Ροζάνης, Στ. 1998. Μια ποίηση ποίησης. Στο *Για τον Σαχτούρη*, εισαγ. & ανθολ. Δ. Μέντη, 99-108. Λευκωσία: Αιγαίον.

Stephen, B. & D. Mikics. 2010. *The Art of the Sonnet*. Harvard University Press.

Vallins, D. 2000. *Coleridge and the psychology of Romanticism : feeling and thought*.
Hampshire: Macmillan Press.